

Štátny inštitút odborného vzdelávania
Bellova 54/A, 837 63 Bratislava

Ministerstvo školstva, vedy výskumu a športu SR
Sekcia regionálneho školstva
Ing. Marian Galan
generálny riaditeľ
Stromová 1
813 30 Bratislava

Váš list číslo/zo dňa
2015-13761/29800:1-100A

Naše číslo
950/2015

Vybavuje/linka
PhDr. S. Bielková
RNDr. M Hrušovská

Bratislava
29. jún 2015

Vec: Stanovisko k publikáciám o rodovej rovnosti

Na základe Vašej požiadavky č. 2015-13761/29800:1-100A zo dňa 12.6.2015 Vám v prílohe zasielame stanovisko k 4 publikáciám so zameraním na rodovú rovnosť, ktoré vydalo MPSVaR SR.

S pozdravom

Ing. Ivan Stankovský, CSc.

riaditeľ ŠIOV

- Prílohy : 1 Stanovisko k publikáciám o rodovej rovnosti
2 5 krokov k rodovo citlivému kariérenmu poradenstvu
3 Z lavice do práce (rod v príprave na povolanie)
4 Svet práce podľa učebníc (rodová analýza vybraných kurikúl)
5 Ako používať rodovo vyvážený jazyk (možnosti, otázky, príklady)

Stanovisko k publikáciám o rodovej rovnosti

Rodová rovnosť je v súčasnosti na Slovensku veľmi diskutovanou témou. Jej cieľom je vytvoriť rešpektujúci priestor pre každú ženu a každého muža tak, aby sa mohli realizovať v živote podľa svojich priání a schopností bez obmedzovania rodovými stereotypmi. Nestavia do protikladu k rôznorodosti jednotlivých mužov a žien, ale je alternatívou k súčasnej spoločenskej hierarchii, ktorá znevýhodňuje najmä ženy. A práve k týmto otázkam sú zamerané aj 4 publikácie MPSV a R SR, ktoré plánujú rozposlať na všetky základné školy. Jedná sa o nasledovné publikácie :

- **5 krokov k rodovo citlivému kariérenmu poradenstvu** (metodická príručka) autoriek M. Bosá, K. Mínarovičová
- **Z lavice do práce (rod v príprave na povolanie)** autorského kolektívu M. Bosá, K. Mínarovičová, A. Jesenková, M. Čerešník, D. Bosý
- **Svet práce podľa učebníc (rodová analýza vybraných kurikul)** autorského kolektívu K. Mínarovičová, M. Bosá, M. Čerešník
- **Ako používať rodovo vyvážený jazyk (možnosti, otázky, príklady)** autorského kolektívu J. Cviková, J. Juráňová, E. Kobová, Z. Maďarová, A. Ostertágová, L. Satinská, J. Vrábľová, M. Terkanič

Materiály boli vypracované v rámci projektu podpory z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

1. 5 krokov k rodovo citlivému poradenstvu (metodická príručka)

Publikácia **5 krokov k rodovo citlivému poradenstvu (metodická príručka)** bola vytvorená v rámci národného projektu Inštitút rodovej rovnosti.

V úvodných častiach autori zdôrazňujú význam kariérového poradenstva, ktoré je nástrojom tak politiky zamestnanosti, ako aj vzdelávacej politiky. Jeho cieľom je podpora vzdelania v spoločnosti, rozvoj zamestnanosti a celková úroveň rozvoja hospodárstva bez diskriminácie na základe pohlavia a diskriminácie na trhu práce. Autorky v metodickej príručke poukazujú na výhody, ktoré spoločnosť získa uplatňovaním princípov rodovo citlivého kariérového poradenstva, ako sú zvyšovanie HDP, minimalizovanie nárokov na rozpočet tým, že sa zvýši uplatnenie absolventov. Základným aspektom súčasnej reality v oblasti kariérového poradenstva je prispôsobovanie vzdelávania potrebám trhu práce. Ideálnym spôsobom je taká orientácia vzdelávania ako prípravy na povolanie, ktorá podporí flexibilitu, samostatnosť a kreativitu budúcich absolventov, s dôrazom na ich schopnosť sebazvdelávania, pripravenosť riešiť neočakávané úlohy a rozvoj ich sebadôvery v tomto smere.

Rodovo citlivé kariérové poradenstvo je možné realizovať dvoma spôsobmi, ktoré by sa mali navzájom dopĺňať – kariérové poradenstvo ako prierezová problematika vo všetkých vyučovacích predmetoch a kariérové poradenstvo ako špecifická oblasť s vlastným obsahom. Metodická príručka zdôrazňuje spôsoby, metódy realizácie kariérového poradenstva, ktoré by mali byť nápomocné pri riešení problematiky rodovej rovnosti. Obsahuje mnoho podnetov pre učiteľov, školský manažment, ktoré môžu využiť pri uplatňovaní hodnôt kariérového poradenstva a rodovej rovnosti. Či už je to cez obsah jednotlivých predmetov, učebnice, osobný príklad, postoj, školskú klímu, vrátane inštitúcie školy, voľný čas detí, atď...

Osobitne sa autorky v metodической príručke venujú špecifickej pozícii a úlohám kariérového poradcu alebo poradkyne voči žiačkam a žiakom, poskytnúť im reálny obraz o trhu práce, napomôcť im identifikovať svoje nadanie, prednosti a limity, konkretizovať očakávania a predstavy. Voči trhu práce je zase úlohou kariérovej poradkyne alebo poradcu identifikovať schopnosti detí a smerovať ich záujem v súlade s potrebami trhu práce tak, aby podporovali ekonomický rozvoj spoločnosti, ale aj finančnú nezávislosť jednotlivcov, predchádzali nezamestnanosti a podporovali zamestnateľnosť a zamestnanosť. V tejto súvislosti zdôrazňujú spoluprácu s ďalšími aktérmi kariérového poradenstva, ako sú vzdelávatelia v rámci existujúcej siete škôl, zamestnávateľia, rodičia, psychologické poradenstvo, výchovné a sociálne poradenstvo v škole, ktorí môžu napomôcť pri identifikácii schopností a záujmov žiačky či žiaka.

Pozitívne a veľmi inšpirujúce sú v záverečnej časti metodической príručky vhodné príklady – aktivity pre deti a pracovné listy, ktoré motivujú žiakov k rôznym pracovným činnostiam a sú pre nich veľmi podnetné z hľadiska ich osobnostného rastu a profesijného zamerania.

2. Z lavice do práce (rod v príprave na povolanie)

Publikácia prezentuje základnú orientáciu v témach, ktoré priamo súvisia s rodovo citlivým kariérovým poradenstvom, ktoré umožňuje predchádzanie diskriminácie na základe pohlavia na trhu práce. V jednotlivých kapitolách publikácie autorky a autori definujú kariérové poradenstvo na Slovensku a v iných európskych krajinách, zamýšľajú sa nad neutralitou a objektivitou trhu práce vo vzťahu k rodovej rovnosti, následne predstavujú koncept rodu a rodovej rovnosti ako východiska pre rodovo citlivé kariérové poradenstvo. Pozornosť venujú aj rodovej rovnosti v systéme vzdelávania a prípravy na povolanie, vplyvu školy na rodovú segregáciu na trhu práce. V závere publikácie autorky a autori predstavujú možnosti rodových politík pri presadzovaní rodovej rovnosti v kariérovom poradenstve a uvádzajú prehľad realizovaných výskumov v tejto oblasti.

Autorky a autori poukazujú na nerovné postavenie žien a mužov na rodovo segregovanom trhu práce, ktoré je dôsledkom pretrvávajúcich rodových stereotypov na horizontálnej, ako aj na vertikálnej úrovni. V tejto súvislosti zdôrazňujú skutočnosť, že rodová segregácia sa prejavuje už v procese prípravy na povolanie. Jedným z dôležitých faktorov rodovej segregácie na trhu práce je rozdielna orientácia dievčat a chlapcov na rôzne odbory vzdelávania. Autorky a autori analyzujú základné nastavenie kariérového poradenstva na Slovensku v súčasnosti a zdôrazňujú širší kontext kariérového poradenstva, ktoré tvorí len jednu súčasť v procese rodovej desegregácie v príprave na povolanie v školskom prostredí. (ďalšími dôležitými oblasťami uvedenými v publikácii sú napr. rodovo citlivé metódy a obsah vzdelávania, prostredie školy podporujúce rodovú rovnosť, pripravenosť učiteľov a učiteľiek).

Publikácia je z tohto pohľadu inšpirujúca nielen pre kariérnych (výchovných) poradcov a poradkyne v základných a stredných školách, ale i pre všetkých pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankyne a manažment škôl a zariadení výchovného poradenstva a prevencie.

V kontexte využívania publikácie na školách je potrebné upozorniť na neaktuálnosť niektorých všeobecne záväzných právnych predpisov týkajúcich sa odborného vzdelávania a kariérového poradenstva.

Vzhľadom na rok vydania (2014) je v 5. kapitole publikácie ako základné legislatívne východisko pre odborné vzdelávanie a prípravu uvedený a analyzovaný v súčasnosti neplatný zákon č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave, ktorý bol nahradený zákonom č. 61/2015 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. apríla 2015.

V podkapitole 1.2 venovanej konceptu kariérového poradenstva na Slovensku, je medzi súčasne platnými legislatívnymi predpismi vymedzujúcimi kariérové poradenstvo okrem zákona č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave nesprávne uvedená aj vyhláška MŠ SR č. 43/1996 Z.z. o podrobnostiach o výchovnom poradenstve a o poradenských zariadeniach, ktorá bola zrušená prijatím zákona č. 245/2008 Z.z o výchove a vzdelávaní.

3. Svet práce podľa učebníc (rodová analýza vybraných kurikul)

Táto publikácia bola vypracovaná v rámci úlohy národného projektu Inštitút rodovej rovnosti Analýza rodovej rovnosti vo vzdelávaní a v procese prípravy na povolanie.

V rámci predkladanej publikácie sa jej autorky a autor zameriavajú na jeden z množstva faktorov, a to na rodovo stereotypné zobrazovanie povolání a sveta práce v učebniciach a o opis povolání v kurikulách.

V prvej časti vymedzujú problém rodovej rovnosti vo vzdelávaní s dôrazom na rodovú korektnosť učebníc v širších súvislostiach národnej politiky. Následne predstavujú výsledky analýzy učebníc, ktoré sa priamo či nepriamo dotýkajú problematiky prípravy na povolanie. Prehľad dopĺňa analýza projektov a programov využívajúcich IKT zameraných priamo na kariérové poradenstvo.

Rodové stereotypy prenikajú do učebníc v niekoľkých rovinách, ktoré sú navzájom prepojené. Je to jednak obsah učiva (informácie, príklady, výber učiva), ilustrácie a v neposlednom rade aj jazyk. Autorky a autori uvádzajú, že i napriek úsiliu byť senzitívnejší v otázkach rodu, rasy, triedy, etnického pôvodu učebnice bežne používané v školách ešte stále vykazujú veľkú mieru rodových stereotypov. Skúmané boli predovšetkým všeobecnovzdelávacie predmety. V učebniciach sa vyskytuje nadmerné používanie tzv. generického maskulína. Ide o mužský tvar pri označovaní skupín osôb, ktorá zahŕňa mužov aj ženy (napr. milí žiaci, učitelia základných škôl,...). Upozorňujú na to, že používanie generického maskulína zneviditeľňuje ženský spoločenský prínos a podáva obraz sveta, v ktorom prestíž a verejný priestor patrí mužom. Dievčatá si teda v škole zvykajú na to, že v jazyku sú zahrnuté pod mužským tvarom, čo symbolicky môže znamenať, že sú menej dôležité ako muži.

Pozitívnym hľadiskom v publikácii je poukázanie na skutočnosť, že učebnicu pri schvaľovanom procese treba posudzovať a hodnotiť komplexne, teda aj z hľadiska rešpektovania kritéria, akým je rodová rovnosť. Cenné sú tiež príklady ako identifikovať stereotypy v učebných textoch, ktoré autori uvádzajú v záverečnej časti publikácie.

4. Ako používať rodovo vyvážený jazyk

V predloženej publikácii sa autorský kolektív zameriava na analýzu vybraných aspektov významu a možností rodovo vyváženého používania jazyka v Slovenskej republike pre posilňovanie rodovej rovnosti, pričom sa prednostne orientuje na prostredie verejnej správy. Autorkám a autorom nejde o formulovanie hotových návodov či predpisov pre používanie rodovo vyváženého jazyka, ale predovšetkým o hľadanie podnetov a kladenie otázok. V príručke poukazujú na skutočnosť, ako je možné pomocou jazykových prostriedkov podieľať sa na reprodukcii nespravodlivosti alebo naopak prispievať k spravodlivosti

v rodových vzťahoch. Ide predovšetkým o používanie (nepoužívanie) výlučne mužského tvaru podstatných mien (generického maskulína).

Napriek tomu, že problematika rodovej terminológie a rodovo vyváženého jazyka u nás nie je disciplinárne ukotvená v jazykovede, je vhodné venovať v rámci uplatňovania rodovej rovnosti v školách pozornosť aj používaniu rodovo vyváženého jazyka.

Navodené otázky, uvedené konkrétne príklady v príručke sú z tohto dôvodu podnetné nielen pre verejnú správu, ale aj pre rodovo citlivú výchovu a vzdelávanie v základných a stredných školách.

Záver

Predložené publikácie majú ambíciu prispieť k zlepšeniu informovanosti pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň základných a stredných škôl v oblasti rodovej rovnosti, poskytnúť im podnety k narúšaniu rodových stereotypov a kultivovaniu rodovej citlivosti vo výchovno-vzdelávacom procese s dôrazom na podporu profesijnej orientácie žiakov a žiačok z hľadiska rodovej desegregácie na trhu práce.

Stanovisko vypracovali: PhDr. Silvia Bielková
RNDr. Mária Hrušovská

Bratislava 29. jún 2015